

УДК 330.341.1

Литвиненко М.О.
аспірант кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання
Української інженерно-педагогічної академії

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ MECHANISM OF MANAGEMENT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

Мета статті полягає у дослідженні механізму управління інноваційним розвитком підприємства як необхідної умови досягнення стійкості діяльності підприємства. У статті розглянуто сучасні умови діяльності, інноваційну активність вітчизняних підприємств, перспективи розвитку та шляхи досягнення конкурентоспроможності. Визначено інноваційний шлях розвитку підприємства як засіб підвищення конкурентоспроможності і стійкості підприємства. Розглянуто концепцію та принципи управління інноваційним розвитком підприємства. Визначено необхідні елементи для формування механізму управління інноваційним розвитком підприємства. Досліджено загальний механізм управління інноваційним розвитком підприємства, стадії його реалізації.

Ключові слова: розвиток, інновації, інноваційний розвиток, управління інноваційним розвитком, механізм управління.

АННОТАЦИЯ

Цель статьи заключается в исследовании механизма управления инновационным развитием предприятия как необходимого условия достижения устойчивости деятельности предприятия. В статье рассмотрены современные условия деятельности, инновационная активность отечественных предприятий, перспективы развития и пути достижения конкурентоспособности. Определен инновационный путь развития предприятия как средство повышения конкурентоспособности и устойчивости предприятия. Рассмотрены концепция и принципы управления инновационным развитием предприятия. Определены необходимые элементы для формирования механизма управления инновационным развитием предприятия. Исследованы общий механизм управления инновационным развитием предприятия, стадии его реализации.

Ключевые слова: развитие, инновации, инновационное развитие, управление инновационным развитием, механизм управления.

ANNOTATION

The research helps to solve problems of developing the mechanism of adaptation to new conditions of existence, formation of the strategy of enterprise development taking into account economic, social and environmental risks. It is noted that this problem attracts interest, as many scientists, and a large number of practitioners, constantly there are new problems which are connected with necessity of development of new and adaptations of existing mechanisms of overcoming of a problem on a way of sustainable development and that there is a need to thoroughly present obstacles and create means to prevent or overcome them. The purpose of the paper is to study the mechanism of management of innovative development of the company as a necessary condition for achieving the sustainability of the enterprise. The article considers modern conditions of activity, innovative activity of domestic enterprises, the effective ways of enhancement of innovation activity are given, prospects of development and ways to achieve competitiveness. The innovative way of enterprise development as a means of increasing the competitiveness and stability of the enterprise is determined. The essence of the concept of "management of innovative development" of the enterprise is determined. The concept and principles of management of innovative development of the enterprise are considered. The connection between the innovation potential of the enterprise, innovation capital and the formation of the system of innovative measures at the enterprise and alternative innovative measures are

considered. The necessary elements for forming the mechanism of management of innovative development of the enterprise are determined. The general mechanism of management of innovative development of the enterprise, stage of its realization is investigated.

Key words: development, innovations, innovative development, management by innovative development, management mechanism.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Діяльність підприємств України сьогодні відбувається в надскладних умовах. З одного боку, промисловість не повністю за роки незалежності адаптувалася до ринкових умов, окрім того, зовнішні тенденції розвитку економічних відносин, глобальні трансформації подовжують дуже швидко змінювати зовнішнє оточення, а тепер ще додалися проблеми, пов'язані із внутрішніми перетвореннями, які потребують радикальних змін у підході до вибору напрямів та шляхів розвитку, які необхідно якомога скоріше подолати на шляху інтеграції до європейського простору. Завдання дуже складне, потребує всебічного аналізу, розроблення механізму адаптування до нових умов існування, формування стратегії розвитку підприємств з урахуванням економічних, соціальних та екологічних ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Означена проблема привертає інтерес як багатьох вчених, так і великої кількості практиків. Цим питанням займалися такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як Л.В. Абалкін [2], В.В. Аксьонов [2], Ю.П. Алтухов [2], С.П. Міщенко [8], С.М. Телешевська [9], Н.В. Васюк [5], О.О. Бичков [3], В.О. Василенко [4], Н.В. Шандова [14] та низка інших авторів.

Однак ситуація у промисловості та у зовнішньому її оточенні дуже складна та важка, постійно виникають нові проблеми, які пов'язані з необхідністю розроблення нових та адаптування наявних механізмів для подолання проблеми на шляху стійкого розвитку. Для цього необхідно як можна ретельніше уявляти перешкоди та створювати засоби їх попередження або подолання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні механізму управління інноваційним розвитком підприємства як необхідної умови досягнення стійкості діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні підприємства діють, як і завжди, в умовах впливу багатьох як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, але рівень, якість і склад цих чинників сьогодні характеризується більшою жорсткістю та вимушує підприємства до пошуку нових шляхів виживання [12; 13].

Одним зі шляхів є реінжиніринг, до якого доцільно вдаватися, якщо підприємство знаходиться на межі краху у зв'язку з тим, що ціни на товари помітно вище та їх якість помітно нижче, ніж у конкурентів, якщо підприємство не має у нинішній момент ускладнень, але передбачається неминучість появи проблем, які дуже важко вирішувати (поява нових конкурентів, зміна вимог клієнтів, зміна економічного оточення та ін.), якщо підприємство не має проблем зараз, не прогнозує їх у близькому майбутньому, але бажає добитися кращого.

В інших випадках у сучасних умовах ефективним вважається шлях інноваційного розвитку. Концепція інноваційного розвитку підприємства передбачає подання інноваційного розвитку як процесу позитивних якісних змін в інноваційному стані підприємства з позицій динамічного підходу до інноваційної діяльності, що дає змогу не лише виокремити класичні етапи інноваційного процесу (формування новації, перетворення новації на нововведення, комерціалізація нововведення й перетворення його в інновацію), а й розглядати підприємство не лише як виробничо-технологічну систему, що є сукупністю елементів і процесів, взаємозалежних і взаємодіючих між собою за допомогою встановлення певних зв'язків (керуюча система та об'єкт керування), а й як таку, що діє в рамках системи вищого

порядку – інноваційної системи, встановлюючи з нею відповідні зв'язки і реалізуючи інноваційний механізм функціонування [6].

Ситуацію з упровадженням інновацій у діяльність промислових підприємств України наведено в табл. 1 [11].

У цілому інноваційну активність промислових підприємств можна охарактеризувати як низку. Найчастіше до ефективних шляхів підвищення інноваційної активності відносять: вдосконалення інструментів державної підтримки інноваційної діяльності підприємств, вдосконалення системи надання пільгових кредитів, страхування ризиків, створення діючої інформаційної системи щодо інновацій на державному рівні та ін. [11].

Підприємство, прагнучи вижити або поліпшити своє положення на ринку, повинне постійно вдосконалювати технології виробництва, способи організації ділових процесів та процесів управління з урахуванням ризикових ситуацій [1].

Під управлінням інноваційним розвитком частіше за все розуміють процес підготовки, вибору та прийняття управлінських рішень, що спрямовані на забезпечення балансу між інноваційним потенціалом та інноваційним процесом на підприємстві, діалектичний взаємозв'язок яких забезпечує досягнення підприємством конкурентних переваг на ринку та сталого розвитку.

Узагальнений механізм управління інноваційним розвитком підприємства наведено на рис. 1.

При цьому принципами управління інноваційним розвитком підприємства необхідно вважати: системність; пріоритетність інноваційної політики; стратегічну цілеспрямованість, рефлексорність; неперервність інноваційної діяльності; науковість, інтеграцію потенціалів.

Таблиця 1

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації

	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів,	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництва інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	9,4
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	1217	458	3136	966	1,4
2016	16,6	3489	748	4139	1305	...

Рис. 1. Механізм інноваційного розвитку підприємства

Джерело: сформовано на основі [7]

Управління інноваційним розвитком підприємства базується на інноваційній діяльності й системно охоплює весь цикл перетворення наукових досягнень на інновації, починається з виникнення ідеї нововведення та бажання її втілення, створення, розроблення, впровадження, реалізації і поширення інновацій. Управління інноваційним процесом обов'язково повинне передбачати кінцеву мету – здійснення інновацій.

Механізм управління інноваційним розвитком підприємства як сукупність методів і засобів впливу на інноваційні процеси базується на формуванні інноваційного потенціалу і його перетворенні на інноваційний капітал в умовах розвитку інтеграційних процесів взаємодії економічних суб'єктів [10].

На ідейному рівні механізм управління інноваційною діяльністю підприємства передбачає наявність потенціалу, створеної системи інноваційних заходів, альтернативних інноваційних заходів.

Загалом реалізація механізму повинна передбачати такі стадії: моніторинг наявного рівня інноваційного процесу; розроблення концепції інно-

ваційного розвитку підприємства, інтегрованої із загальною концепцією розвитку, а також його цілі й завдання; моделювання інноваційного розвитку, що дає змогу підвищити якість і точність розроблення стратегії, а також планів і програм інноваційного розвитку підприємства; розроблення стратегічних орієнтирів і системи цілей; розроблення стратегії інноваційного розвитку; формування програми інноваційного розвитку; організаційне проектування структури управління інноваційним розвитком; вибір та обґрунтування методів управління інноваційним розвитком; правове й інформаційно-методичне забезпечення інноваційного розвитку; ресурсне (кадрове, технологічне, фінансове, інформаційне) забезпечення інноваційного розвитку; інструменти й важелі інноваційного розвитку (система показників інноваційного розвитку, система матеріального стимулювання та відповідальності працівників, зайнятих в інноваційній сфері, методи обліку, контролю й економічного аналізу, моніторинг інноваційного розвитку, інжиніринг і реінжиніринг бізнес-процесів, режим оподаткування та ін.) [10].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сучасна економічна дійсність у країні гостро потребує змін у діяльності суб'єктів господарювання в напрямі досягнення вимог виробництва продукції європейської якості, що змушує підприємства турбуватися про конкурентоспроможність, її підвищення та управління нею. Проблема складна, тому що частина існуючих підприємств не має перспектив досягти конкурентного стану без глобальних, принципових змін. Досягти конкурентоспроможного стійкого стану можливо тільки у разі прийняття інноваційного шляху розвитку та формування ефективного механізму управління інноваційним розвитком підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Chobitok V., Chumak L., Demianenko T. and Us Y. Forming Performance Assessment System of Risk Management in Railway Transport Companies. *International Journal of Engineering & Technology*. 2016. Vol. 7(4.3). P. 404–408. DOI: <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.3.19843>
- Абалкін Л.В., Аксьонов В.В., Алтухов Ю.П. Нова парадигма сталого розвитку, комплексні дослідження проблем сталого розвитку. Москва : Академія, 2010. 458 с.
- Бичков О.О. Забезпечення стійкого розвитку підприємств в умовах нестабільного середовища : дис. ... к.е.н. Київ, 2012. URL: <http://mydisser.com/en/catalog/view/11522.html>
- Василенко В.О. Системний менеджмент стійкого розвитку підприємств : дис. ... д.е.н. Дніпропетровськ, 2006. URL: <http://www.allbest.ru/>
- Васюк Н.В. Основи економічного розвитку підприємств машинобудування в сучасних умовах. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_3_1/018-022.pdf
- Галько Р.Л. Напрями забезпечення сталого розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств. Ефективна економіка. 2014. № 8.
- Гринько Т.В. Формирование механизма инновационного развития предприятия. *Инвестиции: практика та досвід*. 2011. № 7. С. 18–22.
- Мищенко С.П. Теоретичні засади стійкого розвитку підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 168–171.
- Телешевська С.М. Проблеми управління сталим розвитком у сучасних умовах на вітчизняних підприємствах. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3056/1/Проблеми%20управління%20сталим%20розвитком%20у%20сучасних%20умовах%20на%20вітчизняних%20підприємствах.pdf>
- Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. С. 122–134.
- Чумак Л.Ф. Актуальні проблеми реінжинірингу промислових підприємств. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 243–247.
- Чумак Л.Ф., Богданова О.Є. Економічна стійкість підприємства: фактори та механізм управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 165–169.
- Чумак Л.Ф., Гаркавая Л.В. Основні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2015. № 1. С. 212–215.
- Шандова Н.В. Рушійні сили стійкого розвитку промислового підприємства. *Економічні інновації*. 2013. № 54. С. 354–362. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72195/40-Shandova.pdf?sequence=1>

REFERENCES:

- Chobitok V., Chumak L., Demianenko T. and Us Y. (2018). "Forming Performance Assessment System of Risk Management in Railway Transport Companies" *International Journal of Engineering & Technology*, Vol. 7(4.3), pp. 404–408. DOI: <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.3.19843>
- Abalkin L.V., Aksonov V.V., Altuhov Yu.P. (2010). Nova paradigma stalogo rozvitku, kompleksni doslidzhennya problem stalogo rozvitku [A new paradigm of sustainable development, integrated research on sustainable development]. Moscow : Akademiya. (in Russian)
- Bichkov O.O. (2012). Zabezpechennya stlykogo rozvitku pldpriEmstv v umovah nestabilnogo seredovischa. [Ensuring sustainable development of enterprises in conditions an unstable environment] (PhD Thesis). Kiev : Kiev Polytechnic Institute.
- Vasilenko V.O. (2006). Sistemniy menedzhment stlykogo rozvitku pldpriEmstv. [System management of sustainable development of enterprises] (D Thesis). Dnipropeetrovsk : National Mining University of Ukraine.
- Vasyuk N.V. (2012). Osnovi ekonomichnogo rozvitku pidpriemstv mashinobuduvannya v suchasniy umovah. [Fundamentals of economic development of mechanical engineering enterprises in modern conditions]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*. Vol. 1, no 3, pp. 18–22.
- Galko R.L. (2014). Napryami zabezpechennya stalogo rozvitku Innovatslyno-orlentovaniy pldpriEmstv [Areas of ensuring the sustainable development of innovation-oriented enterprises] *Efektivna ekonomika* [Effective economy] (electronic journal), vol. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=8&w=Л.+Р.+Галько> (accessed 10 January 2019).
- Grinko T.V. (2011). Formirovanie mehanizma innovatsionnogo razvitiya predpriyatiya [Formation of the mechanism of innovative development of the enterprise] *Investments: practice and experience*. Vol. 7, pp. 18–22.
- Mlshchenko S.P. Teoretichni zasadi stlykogo rozvitku pidpriemstva [Theoretical foundations of sustainable development of the enterprise]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry: zb. nauk.-prakt. st.* Vol. 36. Pp. 168–171.
- Teleshevska S.M. (2011). Problemi upravlnnya stalim rozvitkom u suchasniy umovah na vltchiznyaniy pldpriEmstvah [Problems of sustainable development management in modern conditions at domestic enterprises]. *Bulletin of the Khmelnytsky National University*. Vol. 3, no. 1, pp. 71–74.
- Fedulova L.I. (2014). Kontseptualni zasadi upravlnnya Innovatslyniy rozvitkom pldpriEmstv [Conceptual bases of management of innovative development of the enterprises]. *Marketing and management of innovations*, Vol. 2, pp. 122–134.
- Chumak L.F. (2018). Aktualni problemi relnzhinrlngu promisloviy pldpriEmstv [Actual problems of reengineering of industrial enterprises] *Scientific journal BUSINESS INFORM*. Vol. 1, pp. 243–247.
- Chumak L.F., Bogdanova O.E. (2015). Ekonomichna stlyklyst pldpriEmstva: faktori ta mehanizm upravlnnya. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry: zb. nauk.-prakt. st.* Vol. 49. Pp. 165–169.
- Chumak L.F., Garkavaya L.V. (2013). Osnovni aspekti upravlnnya konkurentospromozhnlystu pldpriEmstva [Main aspects of enterprise competitiveness management]. *Scientific journal BUSINESS INFORM*. Vol. 1, pp. 212–215.
- Shandova N.V. (2013). Rushlyni sily stlykogo rozvitku promislovogo pldpriEmstva [The Driving Force of Sustainable Development of an Industrial Enterprise]. *Economic Innovations*. Vol. 54, pp. 354–362.